

Kmetijske raznoterosti.

Za sadni kis (jesih) ne rabijo samo slaba jabelka (in hruške), ampak tudi nezrela, nagnila in zmrzla. Napolni s takim sadjem sod in pusti ga v njem, zmasti sadje večkrat s kakim betom ter ga potem stisni (sprešaj) v kaki stiskalnici, Iztisnjeni mošt hrani v odprtih posodah na toplem prostoru, da pokipi. Pene pridno posnemaj, in sicer toliko časa, dokler se jih kaj dela, in se tekočina ne učisti. Potem pretoči ta mošt v majhne sodčke, dodeni nekaj dobrega jesiha in hrani posode blizu peči ali ognjišča v kuhinji. Kedar postane jesih dovolj močan, napolni ž njim steklene posode, katere si poprej z močnim jesihom izplaknil ter jih hrani na hladnem prostoru.

Poučni in zabavni del.

Sijajno gmotno stanje slovenskega ljudsko-šolskega učitelja na koncu razsvetljenega devetnajstega stoletja.

(Govoril pri glavni skupščini „Zaveze“ v Opatiji dne 20. avgusta 1896. l. Jernej Ravnikar, nadučitelj v Mokronogu.)

Slavna skupščina!

Ljubeznive tovarišice, predragi tovariši; mili, dragi gosti! Minulo je pet let, odkar sem govoril pri tretjem glavnem zboru „Zaveze“ v Trstu „o socijalnih razmerah slovenskega učiteljstva“ splošno in v obče. Takrat sem Vam, dragi sotrudniki in mile sotrudnice, drastično slikal naš položaj v javnem življenju — posebno pa sem odkrival krivice, ki se godé slov. učiteljstvu glede letnih plač! V resnici, naše izborne plače napotile so me zopet govoriti javno na tem mestu v prisotnosti zbranega slovenskega učiteljstva iz vseh slovenskih pokrajin, ki je prihitelo semkaj v tolikem številu: od južnega podnebja iz tužne Istre, od sinje Adrije, od prijaznih štajerskih goric in iz čudotvorne Kranjske. Tudi mnogo ljubih tovarišev-gostov iz sosednega hrvatskega Primorja in celo odposlanec „Zaveze čeških učiteljskih društev“ prišel je k nam drage volje, da nas počaste s svojo prisotnostjo ter da se divijo z nami vred „o našem sijajnem gmotnem stanju na koncu razsvetljenega devetnajstega stoletja“.

Naravnost rečem, da je sramota za vse učiteljstvo, da se more že nad 25 let boriti za izboljšanje svojega gmotnega stanja. Vzlic temu, da nam zakon odločno jamči toliko letnih dohodkov, da bi zamogli stanu dostojno živeti in preskrbovati svojo rodbino tako, kakor bi bilo častno za ljudskega učitelja — ter vkljub vsem svojim prošnjam, ki jih pošiljamo že leta in leta deželnim zborom, ostalo je do danes pri starem — in po nekaterih deželah je celo še slabše, kakor je bilo poprej.

Vsi naobraženi stanovi prosijo pomoči, kajti ne morejo shajati, ker draginja je od leta do leta večja. Država tudi namerava svojim uradnikom izboljšati plače, dasi se naše s temi že po stari uravnavi nikakor ne morejo primerjati, kajti vsak najnižji državni uradnik ima več dohodkov na leto, kakor najboljše plačani ljudski učitelj. Še celo državni služabniki kakor: finančni stražniki, orožniki ali žandarji, sodnijski sluge itd. plačani so

boljše, kakor učitelji nekaterih dežel. Zasebnih uradnikov, dacarjev itd. niti ne omenjam, ki pa so vendar na boljšem kot mi ljudski učitelji. — Sicer pa učitelji napominanih stanov nikakor ne zavidamo glede letnih dohodkov, kaj še, privoščimo vsem iz srca ter želimo, da bi imeli še boljše. Vsaj ves svet vendar zna, da učitelj-vzgojitelj, največji trpin za priprostim delavcem, nima v svojem srcu zavisti, nasprotno on le želi, da bi bil ves človeški rod srečen in zadovoljen. — Da, trpini smo v pravem pomenu besede, ki se trudimo od zore do mraka s poukom in vzgojo nam izročene mladine. Toda ne samo to, narod tirja od nas še mnogo več: učitelj mora biti kmetovalec, orgljavec, pevovodja, duša raznih društev itd., za kar ga pa narod prav po hlapčevski plačuje z borimi 360 gld. — oziroma s 400, 500, a redko 600 gld. letne plače! Ni čuda torej, ako ljudskega učitelja navdaja obup in žalost, ko vidi, koliko se mu je truditi za pičlo plačo navadnega težaka! Pomislite, gospoda, kam pridemo, ako se pri našem stanu nemudoma ne obrne na boljše!

Če se v kratkem kaj ne premeni in ne zboljša, pozdravljali bomo tudi mi ljudske zastopnike z znanimi besedami: „Usmilit se nas“, kajti „morituri vos salutant!“ Resnica je, da učiteljstvo hira in umira tako rapidno vsled slabih materijelnih razmer; poleg tega pa tudi preveč deluje duševno, kar jako slabo vpliva na telo! Pomanjkanje pri učiteljstvu se že itak kaže — in bati se je, da bode leto za letom to že slabše. Gospoda, ki ima našo usodo v rokah, naj bi na to mislila, kajti prepričana bi morala vendar biti, da to ne bode v korist narodom, ako bodo učilnice zaprte. Sicer je resnica, da so pevska in telovadna društva mnogo storila za probujo narodov, ali še važnejšo nalogo ima šola in časopisje. Zatorej tovariši, zavedajmo se svojih dolžnostij in pravic.

O naši bēdi, gospoda, ne mislim veliko govoriti, vsaj se je o tem že toliko govorilo in pisalo, da se poštenemu človeku, ki ima še količkaj srca za šolo in učiteljstvo, kar gabi. Ne morem pa vsega zamolčati, osobito že zato ne, da svet zve, kako so ljudski učitelji, ti prvi pijonirji ljudske naobražbe, priskrbljeni v gmotnem oziru. — Prva ironija pač je, kedar se misli in celo na mero-dajnih mestih govori javno, da zamore olikani človek živiti sebe in družino s 400 ali 500 gld. letne plače! Kam sploh naj dene to velikansko vsoto in kako naj si razdeli 33 ali 41 gld. mesečnine, da bode preživel sebe in rodbino stanu primerno? To mu zadostuje komaj za živila — in kjer je draginja, je še premalo. Kje naj vzame za obleko, drva, časopise, knjige, zdravila v boleznih? Kako mu je s takimi briljantnimi dohodki mogoče poslati iz dežele otroke v mestne šole?

Poznam tovariša v svoji bližini s 500 gld. letne plače, ki ima že veliko časa bolezen v hiši. Kot skrben oče stori vse, kolikor je sploh v njegovi moči, da bi rešil in ohranil sebi svoje ljubljence. Poslal je večkrat v ta namen po zdravnika v naš trg, celo v Novo Mesto in tudi v Trebnje; vsi ti kraji so oddaljeni po jedno, tri in